

Т. Ю. Венгер,

адвокат, аспірант 3 року навчання
кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Науковий керівник: ***А. Л. Святошнюк***
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

АСТРЕНТ У ПІДРЯДНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ ЗАМОВНИКА В ПРОЄКТІ ОНОВЛЕНОГО ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Проблема невиконання зобов'язань при укладенні договорів підрядного типу змушує цивілістичну науку шукати нові правові інструменти. Такі традиційні способи захисту прав

замовника у договорі підряду як стягнення договірної пені чи компенсація збитків часто демонструють низьку ефективність у випадках, коли підрядник умисно ухиляється від виконання негрошового зобов'язання в натурі.

В світлі модернізації приватного права України та створенні проекту нового Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1], концептуальним нововведенням стає легалізація інституту астренту. Даний механізм покликаний забезпечити реальне виконання судового рішення шляхом прогресуючого фінансового тиску на недобросовісного боржника.

Статтею 880 проекту нового ЦК України встановлено, що судову неустойку (астрент) застосовують для спонукання до виконання рішення суду, яким на боржника у негрошовому зобов'язанні покладено обов'язок вчинити певні дії або утриматися від вчинення дій [1].

Так, проект ЦК не дає прямого визначення поняття астренту, проте можливо виокремити наступні ознаки астренту.

По-перше, сферою застосування астренту є винятково негрошові зобов'язання. Судова неустойка призначена для випадків, коли боржника судовим рішенням зобов'язано вчинити певні дії (наприклад, передати майно, знести самочинне будівництво, спростувати недостовірну інформацію) або утриматися від їх вчинення. До грошових вимог астрент не застосовується.

По-друге, метою астренту є спонукання боржника до швидкого та добровільного виконання рішення суду. Наявність прогресуючого штрафу робить тривале ігнорування судового акту економічно не вигідним.

По-третє, формою стягнення є фіксована грошова сума на користь кредитора. Вона може нараховуватися: за кожен день, тиждень або інший період прострочення; у вигляді одноразової фіксованої суми за кожен окремий факт порушення [1].

По-четверте, сума судової неустойки стягується безпосередньо на користь кредитора (позивача), а не в дохід держави, що відрізняє астрент від класичного процесуального штрафу.

По-п'яте, астрент спрямований виключно у майбутнє – він активується з моменту набрання судовим рішенням законної сили та діє до його фактичного виконання.

Таким чином, астрент (судова неустойка) – це грошова сума фіксованого або прогресуючого характеру, яка стягується судом безпосередньо на користь кредитора з метою спонукання боржника до швидкого виконання судового рішення у сфері винятково негрошових зобов'язань і діє з моменту набрання рішенням законної сили до його фактичного виконання.

Зокрема, у сфері підрядних правовідносин замовник є найбільш уразливою стороною у разі зупинення робіт чи виявлення дефектів, оскільки заміна підрядника в судовому порядку або самостійне виправлення браку третіми особами вимагає тривалого часу та складного доведення розміру збитків.

На нашу думку, інститут астренту був би максимально ефективним у таких специфічних підрядних спорах: 1) зобов'язання підрядника щодо безвідплатного усунення дефектів та недоліків робіт; 2) передача технічної, дозвільної та виконавчої документації; 3) звільнення будівельного майданчика після розірвання договору.

Таким чином, впровадження інституту астренту (судової неустойки) у ст. 880 проекту ЦК України кардинально змінює парадигму захисту прав замовника у підрядних зобов'язаннях. Цей інструмент дозволяє нівелювати ризики «паперового» правосуддя, трансформуючи процес виконання судового акта з пасивного очікування дій державних чи приватних виконавців у динамічний фінансовий примус, що гарантує реальне відновлення порушених прав замовника.

Література

1. Проект Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) : Законопроект № 14394 від 22.01.2026 р. / Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69837>